

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 9059-2564

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 9059-2021

**แนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อ
และการขนส่งผักและผลไม้สด**

**GUIDELINES FOR PACKAGING AND TRANSPORT OF
FRESH FRUITS AND VEGETABLES**

**สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**

ICS 67.020

ISBN

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 9059-2564

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 9059-2021

แนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อ และการขนส่งผักและผลไม้สด

GUIDELINES FOR PACKAGING AND TRANSPORT OF FRESH FRUITS AND VEGETABLES

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3357

www.acfs.go.th

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 138 ตอนพิเศษ 166 ง

วันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2564

คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับการบรรจุและการขนส่งผักและผลไม้สด

1.	อธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย
นางสาวอิงอร ปัญญากิจ รองอธิบดีกรมวิชาการเกษตร	ประธานกรรมการ
2.	ผู้แทนกรมการขนส่งทางบก
นายธีระเวช วงศ์กำแหง
นางสุนันท์ เงินอนันต์
นายสรชา หิรัญวัฒน์
นางสาวธนภาค สงครามชัย	กรรมการ
3.	ผู้แทนกรมอนามัย
นางอัมพร จันทวิบูลย์
นายชัยเลิศ กิ่งแก้วเจริญชัย	กรรมการ
4.	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
นายวันชัย ศรีทองคำ
นางธิดา ทวีฤทธิ	กรรมการ
5.	ผู้แทนกองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช กรมวิชาการเกษตร
นางสาวพรรณศรีสร้อย รัตนทัศนีย์
นางสาวพิทยาภรณ์ ตันติยากร
นางสาววรัญญา ปานเกตู	กรรมการ
6.	ผู้แทนกองวิจัยและพัฒนาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตผลเกษตร
กรมวิชาการเกษตร
นายชูชาติ วัฒนวรรณ
นางสาวศุภมาศ กลิ่นขจร	กรรมการ
7.	ผู้แทนคณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์พรธิภา องค์กรอนุรักษ์	กรรมการ
8.	ผู้แทนวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
นายสุเทพ นิมสาย	กรรมการ
9.	ผู้แทนสมาคมขนส่งสินค้าและโลจิสติกส์ไทย
นายชุมพล สายเชื้อ	กรรมการ
10.	ผู้แทนสมาคมผู้ค้าปลีกไทย
นางอารยา เผ่าเหลืองทอง	กรรมการ

11. ผู้แทนสมาคมผู้ค้าและส่งออกผลไม้ไทย
นายไพบูลย์ วงศ์โชติสถิต	กรรมการ
12. ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการพืชผักผลไม้ไทย
นายปฐม แทนขำ	กรรมการ
13. ผู้แทนสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป
นางสาวพิชชาภรณ์ อาชววงศ์ทิพย์	กรรมการ
14. นางอรทัย ศิลปนภาพร
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ	กรรมการ
15. ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางชุตีวรรณ จัตตุพรพงษ์	กรรมการและเลขานุการ

ผักและผลไม้สดเป็นสินค้าเกษตรและอาหารที่มีความสำคัญต่อการบริโภคและเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตามผักและผลไม้สดเป็นสินค้าที่มีโอกาสเสียหายได้ง่ายจึงมีความจำเป็นที่ต้องควบคุมในทุกขั้นตอนการผลิต รวมถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยเฉพาะการบรรจุและการขนส่ง ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนถึงมือผู้บริโภค ประกอบกับคณะกรรมการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศของโครงการมาตรฐานอาหาร เอฟ เอ โอ/ ดับเบิลยู เอช โอ (Codex Alimentarius Commission, Joint FAO/WHO Food Standards Programme; Codex) ได้มีการจัดทำมาตรฐาน Recommended International Code of Practice for Packaging and Transport of Fresh Fruits and Vegetables และมีการนำไปใช้อ้างอิงในมาตรฐานสินค้าเกษตรที่เกี่ยวข้องกับผักและผลไม้สดหลายฉบับ ดังนั้น คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร จึงเห็นสมควรให้จัดทำมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง แนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งผักและผลไม้สด เพื่อให้เกษตรกร ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ที่เกี่ยวข้องกับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งผักและผลไม้สด นำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ดี เพื่อคงความปลอดภัย คุณค่าทางโภชนาการ และลดการสูญเสีย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

CXC 44-1995. Amended in 2004. Recommended International Code of Practice for Packaging and Transport of Fresh Fruits and Vegetables. Available Source: <http://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/codex-texts/codes-of-practice/en/>, Viewed October 1, 2019.

กรมการขนส่งทางบก. (ม.ป.ป.). คู่มือมาตรฐานคุณภาพการขนส่งสินค้าเกษตรและอาหารด้วยรถบรรทุกแบบควบคุมอุณหภูมิ (Q Cold Chain).

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
แนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งผักและผลไม้สด
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง แนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งผักและผลไม้สด เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติ มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐาน สินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศกำหนดมาตรฐาน สินค้าเกษตร : แนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งผักและผลไม้สด มาตรฐานเลขที่ มกษ. 9059-2564 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(นายประภัตร โพธสุธน)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ปฏิบัติราชการแทน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

แนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อ

และการขนส่งผักและผลไม้สด

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ครอบคลุมหลักการและแนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งผักและผลไม้สด เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตระหว่างการขนส่งและการจำหน่าย

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

- 2.1 ผู้ส่งสินค้า (shipper) หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลที่ส่งสินค้า ซึ่งอาจเป็นเจ้าของสินค้า ผู้ส่งออก ผู้นำเข้าสินค้า หรือผู้ที่มีชื่อปรากฏอยู่ในเอกสารกำกับสินค้าหรือใบตราส่งสินค้า
- 2.2 ผู้ขนส่ง (carrier) หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลที่ให้บริการขนส่งสินค้าแก่ผู้ส่งสินค้า
- 2.3 พาหนะสำหรับขนส่ง (transport vehicle) หมายถึง พาหนะที่ใช้ขนส่งสินค้า ได้แก่ รถ รถไฟ เรือ เครื่องบิน ทั้งนี้ รถที่ใช้เป็นพาหนะขนส่ง เช่น
 - 1) รถกระบะบรรทุก (rigid truck) หมายถึง รถซึ่งส่วนที่ใช้ในการบรรทุกมีลักษณะเป็นกระบะ โดยจะมีหลังคาหรือไม่ก็ได้
 - 2) รถตู้บรรทุก (rigid cargo truck) หมายถึง รถซึ่งส่วนที่ใช้ในการบรรทุกมีลักษณะเป็นตู้หีบ มีหลังคาถาวร ตัวถังบรรทุกกับห้องผู้ขับเป็นตอนเดียวกันหรือแยกกัน และจะมีบานประตูปิด-เปิดสำหรับการบรรทุกที่ด้านข้างหรือด้านท้ายก็ได้
 - 3) รถพ่วง (full trailer) หมายถึง รถที่ไม่มีแรงขับเคลื่อนในตัวเอง จำเป็นต้องใช้รถอื่นลากจูง และน้ำหนักรวมน้ำหนักบรรทุกทั้งหมดลงบนเพลาล้อสมบูรณ์ในตัวเอง
 - 4) รถกึ่งพ่วง (semi-trailer) หมายถึง รถที่ไม่มีแรงขับเคลื่อนในตัวเอง จำเป็นต้องใช้รถอื่นลากจูงและน้ำหนักรวมน้ำหนักบรรทุกบางส่วนลงบนเพลาล้อของรถคันลากจูง
 - 5) รถบรรทุกแบบควบคุมอุณหภูมิ (refrigerated cargo truck) หมายถึง รถตู้บรรทุกที่ติดตั้งระบบทำความเย็นเพื่อควบคุมอุณหภูมิภายในตัวถังส่วนบรรทุก
- 2.4 ตู้คอนเทนเนอร์ควบคุมอุณหภูมิ (refrigerated container or reefer container) หมายถึง ตู้สินค้าที่สามารถควบคุมอุณหภูมิภายในตู้ได้

- 2.5 การบรรจุแบบดัดแปรสภาพบรรยากาศ (modified atmosphere packaging; MAP) หมายถึง การบรรจุผลิตภัณฑ์ในภาชนะบรรจุที่มีการปรับสัดส่วนบรรยากาศภายในให้มีอัตราส่วนของ ก๊าซชนิดต่างๆ แตกต่างไปจากบรรยากาศปกติ โดยสัดส่วนของก๊าซที่ใช้อาจเปลี่ยนแปลงได้ ตามระยะเวลา อายุการเก็บรักษา ขึ้นอยู่กับชนิดของผลิตภัณฑ์และชนิดของวัสดุที่ใช้ทำภาชนะบรรจุ
- 2.6 พาเลต (pallet) หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับวางรองรับสินค้าในแนวระนาบเพื่อการรวบรวม การจัดเก็บ การขนถ่าย หรือการขนย้าย วัสดุที่ใช้ทำพาเลต เช่น ไม้ พลาสติก กระดาษ เหล็ก โฟม อะลูมิเนียม หรือสแตนเลส
- 2.7 สลิปชีต (slipsheet) หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้ในการรองรับสินค้าเพื่อการขนส่งที่สามารถใช้งานทดแทนพาเลตได้ เช่น ชนิดที่เป็นแผ่นกระดาษ ชนิดที่เป็นแผ่นพลาสติก
- 2.8 ใบตราส่งสินค้า (bill of lading) หมายถึง เอกสารที่ใช้แทนหลักฐานการขนส่งและกรรมสิทธิ์ในสินค้า ซึ่งระบุรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ส่งสินค้า ผู้รับตราส่งหรือผู้ที่มีชื่อระบุไว้ว่าเป็นผู้รับของ ผู้รับสินค้า ชนิดและปริมาณสินค้า สถานที่ต้นทางและสถานที่ปลายทาง

3. ข้อกำหนด

ข้อกำหนดสำหรับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งผักและผลไม้สด มีดังนี้

3.1 การบรรจุหีบห่อเพื่อรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ระหว่างการขนส่งและการจำหน่าย

3.1.1 หลักการ

แม้ว่าจะมีมาตรการควบคุมสุขลักษณะอย่างเพียงพอที่ได้ดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ก่อนการขนส่งแล้วก็ตาม ผลิตภัณฑ์อาจเกิดการปนเปื้อนหรืออาจถึงปลายทางในสภาพที่ไม่เหมาะสมสำหรับการบริโภค นอกจากจะมีการบรรจุหีบห่ออย่างเหมาะสมและปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะก่อนและระหว่างการขนส่ง เพื่อปกป้องผลิตภัณฑ์

- 1) การปนเปื้อน รวมถึงการสัมผัสสารก่อภูมิแพ้ (allergen)
- 2) ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น อันเป็นสาเหตุให้ผลิตภัณฑ์ไม่เหมาะสมสำหรับการบริโภค

3.1.2 แนวทางปฏิบัติ

- 3.1.2.1 การบรรจุหีบห่อต้องทำอย่างถูกสุขลักษณะ โดยเฉพาะความสะอาดของภาชนะ อุปกรณ์ที่ใช้ สุขลักษณะของผู้ปฏิบัติงาน และมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อน
- 3.1.2.2 ภาชนะบรรจุควรมีความทนทานและปกป้องผลิตภัณฑ์ ดังนี้
 - 1) ทนทานต่อการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อบรรจุภัณฑ์ระหว่างการบรรจุทุกและขนถ่าย
 - 2) ทนทานต่อแรงกดจากน้ำหนักของภาชนะบรรจุอื่นที่อยู่ด้านบน
 - 3) ทนทานต่อแรงกระแทกและการสั่นสะเทือนที่เกิดขึ้นระหว่างการขนส่ง

- 4) ทนทานต่อความชื้นสัมพัทธ์สูงที่เกิดขึ้นระหว่างการลดอุณหภูมิเบื้องต้น (pre-cool) การแฉะพัก ผ่านแดน และการเก็บรักษา
- 5) ป้องกันการปนเปื้อน สารก่อภูมิแพ้ และศัตรูพืชระหว่างการบรรจุและขนส่งได้ตามความจำเป็น
- 6) รักษาอุณหภูมิของสินค้าระหว่างการขนส่งได้ตามความจำเป็น

3.1.2.3 การเลือกวัสดุและภาชนะบรรจุสำหรับการบรรจุหีบห่อควรพิจารณาบนพื้นฐาน ดังนี้

- 1) ความจำเป็นตามลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ เช่น รูปร่าง ขนาด ลักษณะเปลือก ผิวผล อัตราการหายใจ การคายน้ำ
- 2) วิธีการบรรจุ
- 3) วิธีลดอุณหภูมิเบื้องต้น
- 4) รูปแบบการขนส่ง
- 5) ความแข็งแรง ราคา และความพร้อมในการใช้งานของวัสดุและภาชนะบรรจุ
- 6) ข้อกำหนดของผู้ซื้อ
- 7) อัตราค่าระวางสินค้า
- 8) ผลกระทบต่อความปลอดภัยอาหาร
- 9) ผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน
- 10) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ผู้นำเข้า ผู้ซื้อ และผู้ประกอบการบรรจุหีบห่อสามารถให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ได้

3.1.2.4 ตัวอย่างวัสดุสำหรับการบรรจุที่มีการใช้โดยทั่วไป ซึ่งทำจากกระดาษแข็ง ไฟเบอร์บอร์ด ไม้ กระดาษ พลาสติก หรือโฟม เช่น ถัง ลัง กล่อง ถาด แผ่นรองด้านใน (liner) วัสดุกันกระแทก (excelsior) แผ่นคั่น (divider) แผ่นกั้น (partition) ถุง ปลูก (sleeve) สลิปซีต

ตัวอย่างรูปแบบและข้อจำกัดของวัสดุสำหรับการบรรจุเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการเลือกใช้ มีดังนี้

- 1) ถัง กล่อง ลัง ถาด ตะกร้า และถุง จัดว่าเป็นภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง (shipping container) อย่างไรก็ตาม สินค้าที่ขนส่งแบบรวมหลายชนิดที่บรรจุในกล่องสี่เหลี่ยม จะจัดการได้ยาก ส่วนการบรรจุในถุงจะมีข้อจำกัดในการปกป้องผลิตภัณฑ์ จึงมีการใช้กล่องที่ทำจากไฟเบอร์บอร์ดเป็นภาชนะบรรจุอย่างกว้างขวาง
ตัวอย่างรูปแบบของกล่อง เช่น กล่องขึ้นรูปแบบขึ้นเดียวหรือหลายชั้น กล่องฝาชน กล่องฝาชนข้างเดียว กล่องฝาชนแบบเต็มฝา กล่องฝาเกย กล่องฝาครอบ และกล่องโดคัท
- 2) การบรรจุแบบเปียกหรือมีการใช้น้ำแข็งในกล่องกระดาษลูกฟูกต้องเคลือบด้วยแวกซ์หรือวัสดุกันน้ำ ในสภาพที่มีความชื้นสัมพัทธ์ 90% การเคลือบด้วยแวกซ์จะเพิ่มความแข็งแรงและช่วยลดการสูญเสียความชื้นของผลิตภัณฑ์ กล่องที่ไม่ผ่านการเคลือบด้วยแวกซ์จะมีความแข็งแรงลดลงมากกว่าครึ่งหนึ่ง ส่วนกล่องแบบติดกาวต้องใช้กาวที่กันน้ำได้

- 3) กล่องกระดาษลูกฟูกและลังไม้ส่วนใหญ่ได้รับการออกแบบให้วางซ้อนกันในแนวตั้ง การวางผิดแนวจะสูญเสียความแข็งแรงสูงถึง 50% ทั้งนี้ การวางที่ทำให้เกิดแรงกดไปที่ด้านข้างเพียงด้านเดียว จะทำให้ความแข็งแรงและการป้องกันผลผลิตลดลง
- 4) การเติมวัสดุต่างๆ ในภาชนะขนส่งเพื่อเพิ่มความแข็งแรงและป้องกันผลผลิต เช่น การใช้แผ่นคั่นหรือแผ่นกั้น และแผ่นที่ใช้หนุนด้านข้างและด้านปลายที่ติดกับกล่องที่มีความหนา 2 เท่า หรือ 3 เท่า ในกล่องกระดาษลูกฟูก จะช่วยเพิ่มความแข็งแรงและลดความเสียหายของผลผลิตได้
- 5) วัสดุรอง (pad) สิ่งห่อหุ้ม และวัสดุกันกระแทก จะช่วยลดการชำรุด นอกจากนี้ยังใช้วัสดุรองเพื่อ
 - ก) ให้ความชุ่มชื้น เช่น แผ่นฟองน้ำใช้กับหน่อไม้ฝรั่ง
 - ข) ลดการเน่าเสีย เช่น แผ่นซัลเฟอร์ไดออกไซด์สำหรับองุ่น
 - ค) ช่วยดูดซับก๊าซเอทิลีน เช่น แผ่นโพแทสเซียมเปอร์แมงกาเนตในกล่องบรรจุกล้วย
 ทั้งนี้การใช้สารดังกล่าวต้องเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า
- 6) แผ่นรองด้านในหรือถุงที่ทำจากฟิล์มพลาสติกจะใช้สำหรับรักษาความชื้น ส่วนพลาสติกเจาะรู (perforated plastic) จะใช้สำหรับผลผลิตเป็นส่วนใหญ่เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนก๊าซและหลีกเลี่ยงความชื้นที่มากเกินไป กรณีสถิติพลาสติกแบบแข็งจะใช้ปิดผนึกผลผลิตและใช้สำหรับการดัดแปรสภาพบรรยากาศที่ลดปริมาณออกซิเจนสำหรับการหายใจและการสุก เช่น ที่ใช้กับกล้วย สตรอว์เบอร์รี่ มะเขือเทศ และผลไม้ตระกูลส้ม

3.1.2.5 ควรมีการปฏิบัติในการบรรจุที่ถูกต้องที่ขึ้นกับวิธีการบรรจุและชนิดของการบรรจุ ดังนี้

- 1) วิธีการบรรจุ เช่น
 - ก) การบรรจุในแปลงเกษตร (field packing) ระหว่างการเก็บเกี่ยวจะบรรจุผลผลิตในกล่องกระดาษลูกฟูก ลังพลาสติกหรือลังไม้ จะมีการห่อหุ้มผลผลิตบางชนิดเมื่อเป็นไปได้ ควรนำภาชนะที่บรรจุผลผลิตแล้วไปลดอุณหภูมิเบื้องต้นเพื่อกำจัดความร้อนที่ติดมาจากแปลงหรือความร้อนจากผลผลิต
 - ข) การบรรจุในที่ร่ม โรงรวบรวม หรือโรงคัดบรรจุ (shed packing, collecting house or packing house) จะนำผลผลิตจากแปลงไปบรรจุในลัง ถัง หรือรถบรรทุกในที่ร่ม โรงรวบรวม หรือโรงคัดบรรจุ ควรมีการลดอุณหภูมิผลผลิตเบื้องต้นทั้งก่อนหรือหลังการบรรจุในภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง ซึ่งขึ้นกับชนิดของผลผลิต
 - ค) การแบ่งบรรจุ (repacking) จะนำผลผลิตออกจากภาชนะบรรจุหนึ่ง คัดเกรดใหม่ และบรรจุในอีกภาชนะบรรจุ ซึ่งส่วนใหญ่จะบรรจุในภาชนะบรรจุขนาดเล็กเพื่อขายปลีกหรือสำหรับผู้บริโภค
- 2) แบบของการบรรจุ (ภาคผนวก ก) เช่น
 - ก) การบรรจุแบบปริมาตร (volume fill) (ภาพที่ ก.1) จะบรรจุผลผลิตในภาชนะบรรจุ โดยคนหรือใช้เครื่องจักรให้มีน้ำหนักหรือปริมาณที่ต้องการ
 - ข) การบรรจุในถาดหรือในภาชนะที่แยกผล (tray or cell pack) (ภาพที่ ก.2) จะบรรจุผลผลิตในถาดหรือถาดขึ้นรูปแยกผล เพื่อแยกผลผลิตออกจากกันและลดการเกิดรอยช้ำ

- ค) การบรรจุแบบจัดวาง (place pack) (ภาพที่ ก.3) จะบรรจุผลิตผลในภาชนะบรรจุอย่างระมัดระวัง เพื่อลดการเกิดรอยขีดและคงรูปลักษณะของผลิตผล
- ง) การบรรจุในบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้บริโภค (consumer pack or prepack) (ภาพที่ ก.4) จะบรรจุผลิตผลจำนวนค่อนข้างน้อย ชั่งน้ำหนัก และแสดงฉลากสำหรับขายปลีก
- จ) การบรรจุแบบมีการห่อหุ้มด้วยฟิล์มยืด (film or cling wrap) (ภาพที่ ก.5) ห่อหุ้มผักและผลไม้แต่ละผลด้วยฟิล์มยืด เพื่อลดการสูญเสียความชื้นและการเน่าเสีย ฟิล์มบางชนิดอาจมีสารป้องกันเชื้อราหรือสารเคมีต้องเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า
- ฉ) การบรรจุแบบดัดแปรสภาพบรรยากาศ ใช้ฟิล์มหรือถุงพลาสติกปิดแต่ละบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้บริโภค ภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือขนถ่ายบนพาเลตให้สนิท ปริมาณออกซิเจนจะลดลงและปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์จะเพิ่มขึ้น วิธีการนี้จะทำให้อัตราการหายใจของผลิตผลลดลงและกระบวนการสุกช้าลง
- 3.1.2.6 ภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งต้องมีขนาดและการบรรจุที่ถูกต้อง ตัวอย่างที่ไม่ถูกต้อง เช่น
- 1) ภาชนะบรรจุที่มีความกว้างมากและมีน้ำหนักมากกว่า 23 kg^{1/} (50 lb^{2/}) จะทำให้การปฏิบัติงานได้ยาก เกิดความเสียหายต่อผลิตผลและภาชนะบรรจุ
 - 2) การบรรจุที่มากเกินไปทำให้ผลิตผลเกิดรอยขีดและภาชนะบรรจุเสียรูปทรงทำให้ความแข็งแรงลดลง
 - 3) การบรรจุที่น้อยเกินไป ทำให้ผลิตผลเกิดความเสียหาย เกิดรอยขีด เนื่องจากการเคลื่อนที่ได้ของผลิตผลภายในภาชนะบรรจุระหว่างการขนส่งและการปฏิบัติต่อผลิตผล
- 3.1.2.7 เนื่องจากภาชนะบรรจุที่ใช้มีขนาดแตกต่างกัน จึงควรใช้กล่องที่มีขนาดมาตรฐาน หรือตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า
- ภาชนะบรรจุที่ได้มาตรฐานจะพิจารณาจาก
- 1) การนำไปใช้ร่วมกับภาชนะบรรจุอื่น ๆ จะสามารถใช้พื้นที่ของพาเลตได้มากที่สุด โดยไม่มีส่วนยื่นและมีพื้นที่ว่างเหลือน้อยที่สุด
 - 2) การรวมสินค้าเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งหน่วย (unit load) เพื่อการขนถ่าย และการขนส่งสินค้าแบบหลายชนิดบนพาเลต (mixed pallet load) มีความมั่นคง
 - 3) ลดต้นทุนการขนส่งและการตลาด
- 3.1.2.8 ผู้ส่งสินค้าจำนวนมากมีการเปลี่ยนจากการขนส่งภาชนะบรรจุสินค้าแต่ละชนิดเป็นการขนส่งแบบรวมสินค้าเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งหน่วยบนพาเลต ศูนย์กระจายสินค้าส่วนใหญ่จึงมีการเก็บสินค้าที่วางบนพาเลตโดยติดตั้งชั้นวาง เป็น 3 ชั้น

^{1/} kg เป็นสัญลักษณ์สำหรับหน่วยในระบบเอสไอ (International System of Units; SI) ที่ใช้แทนคำว่า “กิโลกรัม (kilogram)”

^{2/} lb เป็นสัญลักษณ์สำหรับหน่วยที่ใช้แทนคำว่า “ปอนด์ (pound)”

ประโยชน์และตัวอย่างรูปแบบของการรวมสินค้าเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งหน่วย มีดังนี้

- 1) การรวมสินค้าเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งหน่วยเพื่อการขนถ่าย จะช่วย
 - ก) ลดขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าสำหรับขนส่งแต่ละชนิด
 - ข) ลดความเสียหายของภาชนะบรรจุและผลิตผลภายใน
 - ค) อุปกรณ์ที่ใช้ขนถ่ายสินค้าขึ้นและลงทำงานได้เร็วขึ้น
 - ง) ศูนย์กระจายสินค้าทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
 - จ) ลดต้นทุนด้านการจัดการสินค้า
- 2) รูปแบบการรวมสินค้าเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งหน่วยเพื่อการขนถ่ายหรือขนส่ง อาจทำได้ โดยมีตัวอย่างต่อไปนี้
 - ก) จัดวางบนพาเลตหรือสลิปชิตขนาดมาตรฐาน เช่น 1,200 mm^{3/} x 1,000 mm (48 in^{4/} x 40 in), 800 mm x 1,000 mm, 800 mm x 1,200 mm, 1,000 mm x 1,200 mm
 - ข) นำกล่องมามัดรวมกันให้แน่น โดยมีเดือยลือระหว่างกล่อง (ภาพที่ ข.1 และ ข.2)
 - ค) ใช้กล่องที่มีรูระบายอากาศ และจัดเรียงแบบซ้อนขนานกัน (column stacking) (ภาพที่ ข.3 ข.4 และ ข.5) โดยให้มุมกล่องแต่ละด้านตรงกันเพื่อให้สามารถระบายอากาศได้
 - ง) ใช้กาวติดระหว่างกล่องในแนวนอนเพื่อไม่ให้ลื่น
 - จ) มีตาข่ายคลุมพาเลตที่จะขนถ่าย
 - ฉ) มีฉากเข้ามุม (comerboards) ที่ทำจากไฟเบอร์บอร์ด พลาสติก หรือโลหะ (ภาพที่ ข.3) กล่องที่จัดเรียงแต่ไม่ใช้ฉากเข้ามุม อาจทำให้กองสินค้าล้มเมื่อถึงปลายทาง (ภาพที่ ข.6)
 - ช) ใช้สายรัดหรือแถบรัด รัดรอบกล่องที่มีฉากเข้ามุม (ภาพที่ ข.2 และ ข.4)

3.1.2.9 การเลือกพาเลตต้องคำนึงถึงความแข็งแรงเพียงพอต่อการรับน้ำหนักสินค้าระหว่างเก็บรักษา รวมถึงการขนส่ง เพื่อลดค่าระวางสินค้า จำเป็นต้องมีข้อกำหนดของการจัดการรถยก (forklift) และรถลากพาเลต (pallet jack) หรือที่เรียกว่า แฮนด์ลิฟท์ (hand lift) การออกแบบด้านล่างของพาเลตจะต้องไม่ปิดกั้นการไหลเวียนของอากาศ กรณีใช้พาเลตไม่ต้องมีจำนวนแผ่นไม้เพียงพอและสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศหรือกฎหมายของประเทศคู่ค้า

3.1.2.10 ลักษณะและการจัดเรียงสินค้าบนพาเลตให้แข็งแรง มีดังนี้

- 1) พาเลตต้องมีคุณสมบัติในการรองรับน้ำหนักของสินค้าที่วางอยู่บนพาเลตอย่างเพียงพอ ไม่เช่นนั้นพาเลตจะเกิดความเสียหาย ส่งผลให้กล่องอาจมีการยุบตัวจากน้ำหนักของภาชนะบรรจุอื่นที่อยู่ด้านบน กดทับผลิตผล และทำให้กล่องเอนล้มหรือหล่นจากพาเลตได้ การใช้แผ่นไฟเบอร์บอร์ดที่มีรูจะช่วยระบายอากาศ
- 2) ต้องไม่เรียงกล่องยื่นเกินจากขอบของพาเลต เนื่องจากจะลดความแข็งแรงของกล่องกระดาษลูกฟูกถึง 1 ใน 3 ทำให้กองสินค้าล้มและกดทับผลิตผลได้ รวมถึงทำให้

^{3/} mm เป็นสัญลักษณ์สำหรับหน่วยในระบบ SI ที่ใช้แทนคำว่า “มิลลิเมตร (millimeter)”

^{4/} in เป็นสัญลักษณ์สำหรับหน่วยที่ใช้แทนคำว่า “นิ้ว (inch)”

การเคลื่อนย้าย ขนถ่าย และเก็บรักษาบนชั้นวางทำได้ยาก ทั้งนี้การเรียงกล่องบนพาเลตโดยใช้พื้นที่น้อยกว่า 90% ของพาเลต ซึ่งไม่ถึงขอบพาเลตจะทำให้กล่องเกิดการเคลื่อนที่ระหว่างการขนส่ง (ภาพที่ ข.7)

- 3) การขนถ่ายภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งบนพาเลตที่ไม่มีการใช้สายรัดหรือแถบรัดหรือคลุมด้วยตาข่าย อย่างน้อยควรมีการจัดเรียงสินค้าแบบซ้อนไขว้ (cross stacking) (ภาพที่ ข.8) ไม่น้อยกว่า 3 ชั้นเพื่อป้องกันการโค่นล้ม ผู้ส่งสินค้าบางรายอาจเพิ่มความแข็งแรงโดยใช้ฟิล์มหุ้ม (ภาพที่ ข.9) เทป หรือกาวติดด้านบนของกล่องเพื่อยึดกล่องแถวบนที่จัดเรียงแบบซ้อนไขว้ ภาชนะบรรจุขนาดใหญ่ต้องมีความแข็งแรงเพียงพอที่จะไม่ล้มลงมา ไม่ควรใช้ฟิล์มหุ้มกับการขนส่งผลิตภัณฑ์ที่ต้องการการระบายอากาศ

- 3.1.2.11 ผู้ส่งสินค้าบางรายมีการใช้สลิปชิต เนื่องจากมีราคาถูกกว่าพาเลต สามารถลดต้นทุนการขนส่งและการส่งคืนพาเลตได้ แต่จำเป็นต้องใช้รถยกชนิดพิเศษ หากผู้รับสินค้าไม่มีอุปกรณ์พิเศษดังกล่าว ต้องขนถ่ายสินค้าสู่พาเลตเพื่อเก็บรักษาโดยคน ภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งบนสลิปชิตจะจัดเรียงแบบซ้อนไขว้ หุ้มด้วยฟิล์ม หรือใช้กระดาษจากเข้ามูม และรัดไว้รวมกันกรณีสลิปชิตทำจากไฟเบอร์บอร์ดหรือพลาสติกต้องมีความแข็งแรงเพียงพอที่จะถูกหนีบและถูกลากไปยังแท่งเหล็กหรือขาของรถยก (forklift tines) ในขณะที่มีสินค้าวางอยู่เต็มสลิปชิตที่ทำจากไฟเบอร์บอร์ดต้องเคลือบด้วยแว็กซ์เมื่อมีการใช้ในสภาพเปียก สลิปชิตที่ใช้ในอุปกรณ์ขนส่งต้องมีรูระบายอากาศ ไม่แนะนำให้ใช้สลิปชิตในกรณีที่ต้องทำความเย็นในระบบขนส่งที่มีร่องพื้นดิน เนื่องจากต้องการให้มีการไหลเวียนอากาศอย่างเพียงพอ

3.2 วิธีปฏิบัติในการลดอุณหภูมิเบื้องต้น

3.2.1 หลักการ

การลดอุณหภูมิเบื้องต้นของผลิตภัณฑ์ก่อนการขนถ่ายเข้าสู่ภาชนะสำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์ จะช่วยกำจัดความร้อนที่ติดมาจากแปลงหรือความร้อนจากผลิตภัณฑ์ ซึ่งรวมถึงความร้อนจากกระบวนการอบไอน้ำ หรือกระบวนการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การฉายรังสี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพอย่างรวดเร็ว

การลดอุณหภูมิเบื้องต้นช่วยยืดอายุผลิตภัณฑ์ โดย

- 1) ลดความร้อนในผลิตภัณฑ์ที่ติดมาจากแปลง
- 2) ลดอัตราการหายใจและความร้อนที่เกิดจากผลิตภัณฑ์
- 3) ลดอัตราการสุก
- 4) ลดการสูญเสียความชื้น (ที่ทำให้เกิดการเหี่ยวเฉาและเหี่ยวแห้ง)
- 5) ลดการผลิตก๊าซเอทิลีน (ก๊าซที่ทำให้เกิดการสุกที่เกิดจากผลิตภัณฑ์)
- 6) ลดการลุกลามของการเน่าเสีย

3.2.2 แนวทางปฏิบัติ

3.2.2.1 ควรกำจัดความร้อนที่ติดมาจากแปลงหรือความร้อนจากผลิตผล โดยใช้กระบวนการลดอุณหภูมิเบื้องต้นจนถึงระดับอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ของการเก็บรักษาที่แนะนำ ก่อนการบรรจุผลิตผลในภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์ หรือการปฏิบัติในขั้นต่อไป

3.2.2.2 อุปกรณ์ขนส่งแบบมีระบบทำความเย็นได้รับการออกแบบมาเพื่อช่วยรักษาอุณหภูมิและไม่ควรนำมาใช้กำจัดความร้อนในผลิตผลที่บรรจุในภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง นอกจากนี้ หน่วยทำความเย็นไม่สามารถเพิ่มหรือควบคุมความชื้นสัมพัทธ์ได้

3.2.2.3 การลดอุณหภูมิเบื้องต้นให้ประสบความสำเร็จต้องคำนึงถึง

- 1) ระยะเวลาระหว่างการเก็บเกี่ยวและการลดอุณหภูมิเบื้องต้น
- 2) ชนิดของภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง หากผลิตผลมีการบรรจุล่วงหน้า
- 3) อุณหภูมิเริ่มต้นของผลิตผล
- 4) อุณหภูมิสุดท้ายของผลิตผล
- 5) วิธีการลดอุณหภูมิ
- 6) ความเร็วหรือปริมาณของลมเย็น น้ำ หรือน้ำแข็งที่ใช้ในการทำความเย็น
- 7) การสุขาภิบาลของอากาศหรือน้ำที่ใช้ในการลดอุณหภูมิเบื้องต้น เพื่อลดจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดการเน่าเสีย
- 8) การรักษาอุณหภูมิไว้ในระดับที่แนะนำหลังการลดอุณหภูมิเบื้องต้น

3.2.2.4 หากมีการลดอุณหภูมิเบื้องต้น ต้องดำเนินการให้เร็วที่สุดภายหลังการเก็บเกี่ยว ผลิตผลส่วนใหญ่จะเก็บเกี่ยวในช่วงเช้า เพื่อลดความร้อนในผลิตผลที่ติดมาจากแปลง และช่วยให้อุปกรณ์ที่ใช้ลดอุณหภูมิไม่ทำงานหนักเกินไป ควรวางผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้วไว้ในที่ร่ม มีอากาศถ่ายเท หลีกเลียงบริเวณที่โดนแสงแดด จนถึงสถานที่ที่จะดำเนินการลดอุณหภูมิเบื้องต้น

3.2.2.5 ผลิตผลบางอย่างมีการบรรจุในแปลงหรือในที่ร่ม แล้วจึงลดอุณหภูมิเบื้องต้น นอกจากนี้ ยังมีการใช้สิ่งไม้ที่ยึดติดด้วยลวดหรือตะปู หรือกล่องกระดาษลูกฟูกเคลือบแว็กซ์ในการบรรจุผลิตผลที่มีการลดอุณหภูมิเบื้องต้นแล้วด้วยน้ำหรือน้ำแข็ง

การนำผลิตผลที่ลดอุณหภูมิเบื้องต้นบรรจุในภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง ต้องคำนึงถึงการจัดเรียงบนพาเลต ที่จะไม่กีดขวางการไหลเวียนของอากาศโดยรอบและอากาศที่ผ่านเข้า-ออกที่บรรจุภัณฑ์ในระหว่างการขนส่งและเก็บรักษา

3.2.2.6 การเลือกวิธีการลดอุณหภูมิเบื้องต้นขึ้นอยู่กับลักษณะ (ความบอบบางของผิว) มูลค่า และคุณภาพของผลิตผล รวมถึงต้นทุนของแรงงาน อุปกรณ์ วัสดุที่ใช้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการลดอุณหภูมิเบื้องต้นแต่ละวิธี

ตัวอย่างวิธีการลดอุณหภูมิเบื้องต้น มีดังนี้

- 1) การลดอุณหภูมิด้วยห้องเย็น (room cooling) ผลผลิตที่บรรจุในภาชนะบรรจุจะวางอยู่ในห้องที่มีความเย็น ผลผลิตบางชนิดอาจมีการพ่นหมอกหรือสเปรย์น้ำระหว่างการทำความเย็นในห้อง
- 2) การลดอุณหภูมิด้วยการผ่านอากาศเย็น (forced air cooling or wet pressure cooling) การบังคับอากาศให้ผ่านไปยังกองผลผลิตที่บรรจุในภาชนะบรรจุในห้องทำความเย็น ทั้งนี้อาจมีการเติมน้ำในอากาศสำหรับผลผลิตบางชนิด
- 3) การลดอุณหภูมิด้วยน้ำเย็น (hydrocooling) การใช้น้ำเย็นไหลผ่าน แห่ หรือจุ่มผลผลิตที่อยู่ในแทงค์ ถัง หรือภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง
- 4) การลดอุณหภูมิด้วยระบบสุญญากาศ (vacuum cooling) โดยการกำจัดความร้อนออกจากผลผลิตที่บรรจุในภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งโดยทำให้เกิดสภาวะสุญญากาศในห้อง (chamber)
- 5) การลดอุณหภูมิด้วยน้ำเย็นในระบบสุญญากาศ (hydrovacuum cooling) โดยการเพิ่มความชื้นในผลผลิตที่บรรจุในภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งก่อนหรือระหว่างการทำให้เกิดสภาวะสุญญากาศเพื่อเร่งการกำจัดความร้อน
- 6) การลดอุณหภูมิด้วยการใช้น้ำแข็ง (package-icing) โดยการใส่น้ำแข็งเกล็ดลงไปในแต่ละภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง บางครั้งใช้กับภาชนะบรรจุแบบบัลก์ (bulk container)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการลดอุณหภูมิเบื้องต้นในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการลดอุณหภูมิเบื้องต้นแต่ละวิธี

ตัวแปร	วิธีลดอุณหภูมิเบื้องต้น				
	package-icing	hydro cooling	vacuum cooling	forced-air cooling	room cooling
เวลาที่ใช้ลดอุณหภูมิ (ชั่วโมง)	0.1-0.3	0.1-1.0	0.3-2.0	1.0-10.0	20-100
การสัมผัสของน้ำกับผลผลิต	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่
การสูญเสียความชื้น (%)	0-0.5	0-0.5	2.0-4.0	0.1-2.0	0.1-2.0
ต้นทุนทางการเงิน	สูง	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ
ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน	ต่ำ	สูง	สูง	ต่ำ	ต่ำ

ที่มา: Adel A. Kader and Rosa S. Rolle. (2004). The Role of Post-harvest Management in assuring the Quality and Safety of Horticultural Produce. FAO, Rome.

- 3.2.2.7 ผลผลิตบางชนิดมีความไวต่อการเกิดอาการสะท้านหนาว (chilling injury) จึงต้องระมัดระวังไม่ให้มีการลดอุณหภูมิเบื้องต้นหรือเก็บรักษาที่อุณหภูมิต่ำกว่าที่แนะนำ ซึ่งผลของการเกิดอาการสะท้านหนาวจะพบได้ชัดและปรากฏให้เห็นในช่วงการวางจำหน่ายผลผลิต

ผลที่เกิดขึ้น เช่น การสุกที่ไม่สมบูรณ์ การเกิดรอยบวม การเน่าเสีย การฉ่ำน้ำ และการเปลี่ยนสีของผักและผลไม้

- 3.2.2.8 ผลิตผลทุกชนิดมีความไวต่อการเกิดการเน่าเสีย ควรทำความสะอาดและฆ่าเชื้ออุปกรณ์สำหรับลดอุณหภูมิเบื้องต้นและน้ำที่ใช้อย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้สารละลายไฮโปคลอไรท์ตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำจัดจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดการเน่าเสีย รวมทั้งต้องระมัดระวังไม่ให้ผลิตผลมีอุณหภูมิสูงขึ้นภายหลังการลดอุณหภูมิเบื้องต้น หยดน้ำจากการควบแน่นของไอน้ำที่เกิดขึ้นที่ผิวของผลิตผลเมื่ออุณหภูมิอากาศสูงขึ้นจะทำให้การเน่าเสียลุกลาม
- 3.2.2.9 วิธีการขนส่ง สภาพของอุปกรณ์ขนส่ง วิธีการขนถ่าย และวิธีปฏิบัติในการขนส่ง แวะพักผ่านแดน และการเก็บรักษามีผลต่อความสำเร็จของการลดอุณหภูมิเบื้องต้น ควรรักษาอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ไว้ในระดับที่แนะนำหลังการลดอุณหภูมิเบื้องต้นแล้วเพื่อป้องกันการเสื่อมคุณภาพของผลิตผล

3.3 การออกแบบ สภาวะ และวิธีการขนส่งและขนถ่าย ของอุปกรณ์ขนส่ง

3.3.1 หลักการ

การเลือกวิธีการขนส่ง ขนถ่าย และประเภทของพาหนะ ภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง หรือตู้คอนเทนเนอร์ที่ออกแบบและสร้างให้สามารถรักษาระดับอุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ และสภาวะอื่นที่จำเป็น รวมทั้งสามารถปรับสภาพบรรยากาศให้เหมาะสมกับลักษณะของผักและผลไม้ และสภาวะที่ต้องการสำหรับผักและผลไม้ชนิดนั้น จะสามารถปกป้องผักและผลไม้จากความเสียหาย การเสื่อมสภาพ หรือการปนเปื้อนที่มีผลต่อความปลอดภัยอาหารในระหว่างการขนส่งได้

นอกจากนี้ พาหนะ ภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง หรือตู้คอนเทนเนอร์ที่ออกแบบและสร้างให้สามารถทำความสะอาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และฆ่าเชื้อได้เมื่อจำเป็น จะช่วยป้องกันผักและผลไม้จากการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ที่อันตรายหรือไม่เป็นที่ต้องการ และที่อาจทำให้ผักและผลไม้เสื่อมสภาพไปจนทำให้ไม่เหมาะสมสำหรับการบริโภคได้

3.3.2 แนวทางปฏิบัติ

- 3.3.2.1 ควรเลือกวิธีการหรือรูปแบบการขนส่ง และชนิดของอุปกรณ์ขนส่ง โดยพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ เช่น
- 1) จุดหมายปลายทาง
 - 2) มูลค่าของผลิตผล
 - 3) ความเร็วในการเสื่อมคุณภาพหรือเน่าเสียของผลิตผล
 - 4) ปริมาณผลิตผลที่ขนส่ง
 - 5) อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ที่แนะนำสำหรับการเก็บรักษา

- 6) สภาพอุณหภูมิภายนอกที่จุดต้นทางและจุดปลายทาง
 - 7) ระยะเวลาการขนส่ง แวะพัก ผ่านแดน สู่ปลายทาง โดยทางอากาศ ทางบก ทางราง หรือทางน้ำ
 - 8) ตารางเวลาในการส่งและรับสินค้า
 - 9) อัตราค่าระวางสินค้าที่ตกลงกับผู้ขนส่ง
 - 10) คุณภาพของการบริการขนส่ง
 - 11) สภาพของการขนส่ง เช่น พาหนะ แรงสั่นสะเทือนที่เกิดจากพื้นผิวถนนหรือร่องระหว่าง การขนส่ง
 - 12) กฎระเบียบของประเทศคู่ค้า
- 3.3.2.2 ควรพิจารณาความน่าเชื่อถือและคุณภาพของการบริการขนส่งและอัตราค่าบริการที่เรียกเก็บ โดยเฉพาะในส่วนของการให้บริการและตารางเวลาที่กำหนด ซึ่งมักมีการปรับเปลี่ยน ตารางเวลา และบางครั้งอาจมีการยกเลิกการให้บริการอย่างฉับพลัน ผู้ส่งสินค้าจึงควรมีข้อมูล ที่เป็นปัจจุบันมากที่สุดของการให้บริการและตารางเวลา
- 3.3.2.3 การขนส่งผลิตผลปริมาณมากและต้องการยืดอายุการเก็บรักษาให้นานขึ้น ควรใช้พาหนะ แบบควบคุมอุณหภูมิ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงว่าหลังจากการขนส่ง ผลิตผลยังต้องมีอายุที่เหลืออยู่ เพียงพอสำหรับการจำหน่าย
- 3.3.2.4 การใช้ผู้ขนส่งที่ให้บริการรับและส่งสินค้าจากสถานที่ตั้งของผู้ส่งสินค้าต้นทางถึงสถานที่ตั้ง ของผู้รับสินค้าปลายทาง (door-to-door service) จะช่วยลดการปฏิบัติต่อผลิตผล การสัมผัส การเสียหาย และการถูกลักขโมยผลิตผล ทั้งนี้ การขนส่งสินค้าทางอากาศสามารถให้บริการ ดังกล่าวได้ แต่โดยทั่วไปจะใช้กับผลิตผลที่มีมูลค่าสูงและเน่าเสียง่าย
- 3.3.2.5 กรณีขนส่งผลิตผลที่มีมูลค่าสูงและเน่าเสียง่ายทางอากาศ โดยไม่มีการควบคุมอุณหภูมิ ต้องมีวิธีการป้องกันผลิตผลเสื่อมคุณภาพหรือเน่าเสีย โดยเฉพาะเมื่อเครื่องบินเกิดการล่าช้า เช่น
- 1) เลือกสายการบินและผู้ขนส่งที่มีการประสานอย่างใกล้ชิดกับสนามบินต้นทางและ ปลายทาง
 - 2) เลือกผู้ขนส่งที่สามารถจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการควบคุมอุณหภูมิการเก็บรักษา ที่สนามบิน เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของผลิตผล เช่น มีตู้คอนเทนเนอร์ที่มีการทำความเย็น หรือห้องเย็น และควรนำมาใช้เมื่อเป็นไปได้ การใช้ผ้าคลุมที่เป็นฉนวนกันความร้อน เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง
- 3.3.2.6 ผลิตผลที่สามารถขนส่งโดยใช้รถบรรทุกแบบควบคุมอุณหภูมิ รถพ่วงหรือรถกึ่งพ่วงบรรทุก ตู้คอนเทนเนอร์ควบคุมอุณหภูมิ บางครั้งอาจใช้การขนส่งทางอากาศแทนทางบก เพื่อสร้าง ความได้เปรียบทางการค้า เช่น เมื่อเริ่มต้นฤดูที่ผลิตผลมีราคาสูงและมีปริมาณจำกัด ทั้งนี้ต้อง มีระบบเฝ้าระวัง หรือการแสดงอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ที่มีความถูกต้องในตู้สินค้า ระหว่างการขนส่ง

3.3.2.7 การขนส่งระยะทางไกลผ่านสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้นและสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็น ควรพิจารณาว่าการขนส่งมีการออกแบบเครื่องมืออุปกรณ์ให้ทนต่อสภาพแวดล้อมของการขนส่งและปกป้องผลิตผลได้

ตัวอย่างลักษณะที่ต้องการของรถกึ่งพ่วงบรรทุกตู้คอนเทนเนอร์ควบคุมอุณหภูมิที่มีความยาวถึง 13.6 m^{5/} (48 ft^{6/}) และรถบรรทุกแบบควบคุมอุณหภูมิที่มีความยาวถึง 12 m (40 ft) เช่น

- 1) มีความสามารถในการทำความเย็นถึงระดับที่กำหนดไว้
- 2) การทำงานได้อย่างต่อเนื่องของเครื่องระเหยหรือพัดลมคอยล์เย็นที่มีกำลังสูง (high capacity) สำหรับกรณีที่อุณหภูมิของผลิตผลและความชื้นสัมพัทธ์สูงขึ้น
- 3) มีแผงกั้นอากาศย้อนกลับ (solid return air bulkhead) ที่ด้านหน้าของรถพ่วงหรือรถกึ่งพ่วง เพื่อให้มั่นใจว่าอากาศไหลเวียนได้ทั่วถึงตลอดการขนส่ง
- 4) มีร่องผนังแนวตั้ง (vertical ribs) ที่ประตูด้านหลัง เพื่อช่วยการหมุนเวียนอากาศ
- 5) กรณีนำไปใช้ในภูมิภาคที่มีสภาพภูมิอากาศที่ไม่เหมาะสมต่อผลิตผล ควรมีฉนวนกันความร้อนเพียงพอหรือมีการให้ความร้อน ขึ้นอยู่กับลักษณะของผลิตผล
- 6) ผนังมีร่องลึกหรือช่องที่มีความลึกตั้งแต่ 50 mm ถึง 75 mm (2 in ถึง 3 in) เพื่อให้มีพื้นที่หน้าตัดสำหรับอากาศไหลเวียนโดยตรงบนพื้นใต้ที่บรรจุ
- 7) มีการตรวจจับอุณหภูมิอากาศที่ใช้ในการทำงานของหน่วยทำความเย็น เพื่อลดการเกิดอาการสะท้อนหนาวของผลิตผล และอาการตายของเนื้อเยื่อที่เกิดจากอุณหภูมิต่ำลงจนถึงจุดแข็งตัว (freezing injury)
- 8) มีการระบายอากาศ เพื่อป้องกันการสะสมของก๊าซเอทิลีนหรือคาร์บอนไดออกไซด์
- 9) มีระบบกันสะเทือนแบบถุงลม (air-ride suspension) เพื่อลดปริมาณการเกิดการช็อกและการสั่นสะเทือนที่จะส่งไปถึงตู้คอนเทนเนอร์ที่ใช้ขนส่งและผลิตผลภายใน
- 10) ตู้คอนเทนเนอร์สำหรับขนส่งที่อากาศเย็นจะออกทางส่วนหน้าของตู้คอนเทนเนอร์ แต่อากาศจะไหลเวียนจากด้านล่าง (ใกล้พื้น) ไปยังด้านหลัง แล้วไหลขึ้นสู่ส่วนบนของตู้คอนเทนเนอร์
- 11) ระบบแสดงผลและอุปกรณ์บันทึกข้อมูล (data logger) อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน แสดงและบันทึกข้อมูลตลอดเวลาที่ใช้งานตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง สามารถตามสอบได้

3.3.2.8 เนื่องจากสภาพของอุปกรณ์ทำความเย็นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคงคุณภาพของผลิตผล ดังนั้น ควรเลือกใช้บริการผู้ขนส่งที่มีการตรวจสอบอุปกรณ์ก่อนขนส่งสินค้าขึ้นด้วย เพื่อให้มั่นใจว่าอุปกรณ์สามารถใช้งานได้ดีตามความจำเป็นของผลิตผล โดยตรวจสอบตามวิธีที่ผู้ขนส่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของระบบทำความเย็นและแนวทางในการตรวจสอบไว้

^{5/} m เป็นสัญลักษณ์สำหรับหน่วยในระบบ SI ที่ใช้แทนคำว่า “เมตร (meter)”

^{6/} ft เป็นสัญลักษณ์สำหรับหน่วยที่ใช้แทนคำว่า “ฟุต (foot)”

3.4 การดูแลรักษาความสะอาดและซ่อมบำรุงพาหนะและภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์

3.4.1 หลักการ

การดูแลรักษาความสะอาด การซ่อมบำรุงพาหนะและภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม มีการตรวจสอบความสะอาดและความเสียหายของอุปกรณ์การขนส่งทั้งหมด รวมถึงปฏิบัติตามกฎระเบียบระหว่างประเทศด้านการกักกันพืช เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและความเสียหายที่จะเกิดกับผลิตภัณฑ์ รวมทั้งป้องกันปัญหาในการส่งออก

การใช้พาหนะ ภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง หรือตู้คอนเทนเนอร์สำหรับขนส่งผักและผลไม้ต่างชนิดกัน หรือขนส่งสินค้าที่มีใช้ผักและผลไม้ จำเป็นต้องมีการทำความสะอาดและ ณ ที่จำเป็น ควรมีการฆ่าเชื้อในช่วงระหว่างการขนถ่ายสินค้าแต่ละครั้งด้วย เพื่อป้องกันการปนเปื้อน รวมถึงการสัมผัสสารก่อภูมิแพ้

3.4.2 แนวทางปฏิบัติ

3.4.2.1 ผู้ส่งสินค้าควรมีการทำความสะอาดช่องลำเลียงสินค้าเข้าพาหนะเป็นประจำ และเลือกใช้บริการผู้ขนส่งที่มีการทำความสะอาดและซ่อมบำรุงอุปกรณ์การขนส่งทั้งหมด และมีการบันทึกผลการปฏิบัติงาน

3.4.2.2 ผู้ส่งสินค้าควรตรวจสอบความสะอาดของอุปกรณ์ตามความเหมาะสม เนื่องจากผลิตภัณฑ์ขนส่งอาจเสียหายได้จาก

- 1) กลิ่นจากการขนส่งสินค้าก่อนหน้านี้ หรือการขนส่งสินค้าชนิดที่ไม่เข้ากัน
- 2) สารตกค้างของสารเคมีที่เป็นพิษ
- 3) การสร้างรังของแมลงหรือศัตรูพืชที่ติดไปในอุปกรณ์
- 4) มีผลผลิตทางการเกษตรที่เน่าเสียตกค้าง
- 5) มีเศษไปอุดตันช่องระบายน้ำ หรือช่องการไหลเวียนอากาศตลอดแนวน้ำ
- 6) สินค้าที่อาจเป็นสารก่อภูมิแพ้

3.4.2.3 ผู้ส่งสินค้าควรตรวจสอบการบำรุงรักษาอุปกรณ์ทั้งหมดให้อยู่ในสภาพดีตามความเหมาะสม ดังนี้

- 1) ความเสียหายของผนัง เพดาน หรือพื้น ซึ่งความร้อน ความเย็น ความชื้น ลิ่งสกปรก และแมลงจากภายนอกเข้ามาได้
- 2) การทำงานและสภาพของประตู ช่องระบายอากาศ และซีลยาง (seals)
- 3) การใช้งานของชุดยึดและตัวยันสินค้า (load locking and bracing)

ทั้งนี้ การตรวจสอบสภาพของตู้คอนเทนเนอร์ว่ายังใช้งานได้ตามปกติ จำนวน 7 จุด ได้แก่

- 1) ผนังตู้ด้านหน้า
- 2) ผนังตู้ข้างซ้าย

- 3) ฉนวนตู้ข้างขวา
- 4) พื้นตู้
- 5) เพดานตู้
- 6) ประตูตู้ทั้งด้านนอกและด้านใน
- 7) สภาพภายนอกและด้านล่างตู้

ตัวอย่างแบบบันทึกการตรวจสอบตู้คอนเทนเนอร์ ดังภาคผนวก ค

3.4.2.4 กรณีรถบรรทุกแบบควบคุมอุณหภูมิ หรือรถพ่วงหรือรถกึ่งพ่วงบรรทุกตู้คอนเทนเนอร์ควบคุมอุณหภูมิ ควรมีการตรวจสอบเพิ่มเติมดังนี้

- 1) เมื่อปิดประตูแล้ว ต้องมีพนักงานในบริเวณที่เก็บสินค้าตรวจสอบปะเก็นของประตูและรอยรั่ว
- 2) การทำงานของหน่วยทำความเย็นต้องเปลี่ยนรอบจากความเร็วสูงไปต่ำเมื่ออุณหภูมิได้ระดับที่ต้องการแล้ว ก่อนจะเปลี่ยนกลับเป็นความเร็วสูงอีกรอบ
- 3) พิจารณาตำแหน่งติดตั้งอุปกรณ์ตรวจวัด (sensing element) ที่ควบคุมอุณหภูมิอากาศที่ปล่อยออก กรณีวัดอุณหภูมิอากาศย้อนกลับ อาจต้องตั้งอุปกรณ์ควบคุมความร้อน (thermostat) ให้มีอุณหภูมิสูงกว่าที่ต้องการ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลเกิดอาการสะท้อนหนาวหรือเกิดความเสียหายจากอาการตายของเนื้อเยื่อของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากอุณหภูมิต่ำลงจนถึงจุดแข็งตัว
- 4) แผงกั้นอากาศย้อนกลับควรติดตั้งอยู่บริเวณส่วนหน้าของรถ
- 5) มีอุปกรณ์ทำความร้อนสำหรับการขนส่งไปในบริเวณที่อากาศหนาวจัด
- 6) อุปกรณ์ที่มีระบบส่งอากาศด้านบนควรมีรางระบายอากาศแบบผ้าหรือท่อโลหะติดเพดานที่อยู่ในสภาพดี
- 7) ระบบแสดงผลและอุปกรณ์บันทึกข้อมูลของอุณหภูมิต้องสามารถใช้งานได้ตามปกติต่อการใช้งานทุกครั้ง

3.5 การปฏิบัติที่ถูกต้องในการขนถ่ายผลิตภัณฑ์ การรักษาอุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ การไหลเวียนของอากาศ และการดัดแปรสภาพบรรยากาศในภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์

3.5.1 หลักการ

การปฏิบัติที่ถูกต้องในการขนถ่ายผลิตภัณฑ์เข้า-ออก พาหนะและภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์ และช่วงพักรอมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์เพื่อรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ รวมถึงป้องกันความเสียหายต่อผลิตภัณฑ์จากแรงกระแทกและการสั่นสะเทือนในการขนถ่าย

การจัดให้มีการป้องกันการปนเปื้อนโดยแยกประเภทผักและผลไม้ออกจากกัน หรือออกจากสิ่งที่ไม่ใช่ผักและผลไม้ หรือสินค้าที่อาจเป็นสารก่อภูมิแพ้ ระหว่างการขนส่ง จะช่วยป้องกันการผักและผลไม้ หรือบรรจุภัณฑ์ไม่ให้เกิดการปนเปื้อนได้

การควบคุมอุณหภูมิและสภาพแวดล้อมในการขนส่งที่เหมาะสม จะช่วยการควบคุมการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรคหรือจุลินทรีย์ที่ทำให้อาหารเน่าเสียและผลิตสารพิษในอาหารได้

แม้ว่าจะใช้อุปกรณ์การขนส่งที่ถูกออกแบบมาอย่างดี หากไม่จัดให้มีการไหลเวียนของอากาศที่เพียงพอจะทำลายผลิตผลที่ขนส่งได้

นอกจากนี้การตัดแปรสภาพบรรยากาศในภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์ที่ถูกต้องเหมาะสม จะช่วยยืดอายุของผลิตผลได้

3.5.2 แนวทางปฏิบัติ

3.5.2.1 กรณีที่มีการใช้ภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์ควบคุมอุณหภูมิ ต้องมีการทำความเย็นช่องบรรจุสินค้าหรือตู้คอนเทนเนอร์ล่วงหน้าตามอุณหภูมิที่ต้องการก่อนการขนถ่ายสินค้า

3.5.2.2 ควรมีการปฏิบัติในการขนถ่ายผลิตผลเข้า-ออก พาหนะและภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์ที่ถูกต้อง ตามประเภทของการขนถ่าย ให้สามารถรักษาอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ ป้องกันผลิตผลจากแรงกระแทกและการสั่นสะเทือนในการขนถ่าย และป้องกันแมลงไม่ให้เข้าไปที่บริเวณขนถ่าย กรณีที่มีการขนถ่ายผักและผลไม้ที่รวมกันหลายชนิด ต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ โดยเฉพาะผลิตผลต้องเข้ากันได้ เช่น มีอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ที่เหมาะสมต่อการเก็บรักษาและขนส่งใกล้เคียงกัน ไม่ขนส่งผักและผลไม้ที่สร้างก๊าซเอทิลีนร่วมกับผักและผลไม้ที่มีความอ่อนไหวต่อก๊าซเอทิลีน เช่น ไม่ขนส่งผักกาดหอม แดงกวา แครอท ร่วมกับมะเขือเทศ กัลย แอปเปิล ลูกแพร์ พีช

ทั้งนี้ วิธีการขนถ่ายสินค้าแบบพื้นฐาน เช่น

- 1) การขนถ่ายสินค้าแบบบัลค์ (bulk) ด้วยเครื่องจักรหรือคน สำหรับสินค้าที่ไม่ได้บรรจุหีบห่อ
- 2) การขนถ่ายบรรจุภัณฑ์แต่ละหน่วยด้วยคน โดยมีหรือไม่มีพาเลต
- 3) การขนถ่ายสินค้าที่มีการรวมสินค้าเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งหน่วยบนพาเลตหรือสลิปชิต โดยใช้รถลากพาเลต หรือรถยก

3.5.2.3 ถ้าเป็นไปได้ ผู้ขนถ่ายควรวางภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่ง ตามคู่มือมาตรฐานคุณภาพการขนส่งสินค้าเกษตรและอาหารด้วยรถบรรทุกแบบควบคุมอุณหภูมิ ที่จัดทำโดยกรมการขนส่งทางบก ดังนี้

- 1) การจัดเรียงควรมีช่องว่าง ดังนี้
 - ก) ช่องว่างระหว่างผนังและตัวสินค้า
 - ข) ช่องว่างระหว่างพื้นและตัวสินค้า
 - ค) ช่องว่างระหว่างตัวสินค้า เพื่อให้อุณหภูมิสามารถไหลเวียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ใช้ถุงลมกันกระแทกหรือแผ่นกันที่ทำจากโฟม สอดแทรกระหว่างผนังพาหนะสำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์กับสินค้า ในกรณีที่ตัวสินค้านั้นจัดเรียงชิดกับผนังโดยตรง

เพื่อป้องกันความร้อนจากภายนอกเข้าสู่ผนังและถ่ายเทเข้าสู่ตัวสินค้าได้โดยตรง ทำให้เกิดความเสียหายให้แก่ตัวสินค้า

- 3) ใช้ตาข่ายและเชือกรัดสินค้าในกรณีที่จัดเรียงสินค้าซ้อนทับกัน เพื่อกันไม่ให้สินค้าหล่นระหว่างการขนส่ง
- 4) ไม่จัดเรียงสินค้าสูงเกินไป เพื่อให้อากาศเย็นสามารถไหลเวียนได้สะดวก จึงควรมีช่องว่างอย่างน้อย 15 cm^L ถึง 30 cm (ขึ้นอยู่กับชนิดสินค้า) จากเพดานพาหนะสำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์ หรือไม่ควรเกินเส้นจำกัดความสูงภายในพาหนะสำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์
- 5) เว้นพื้นที่ท้ายพาหนะสำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์ เพื่อให้อากาศเย็นสามารถหมุนเวียนได้อย่างสะดวก

ทั้งนี้ การจัดวางภาชนะบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งที่ถูกต้องจะช่วยให้มีการไหลเวียนของอากาศกระจายทั่วถึงสินค้าที่บรรจุ เพื่อป้องกันผลผลิตจาก

- 1) ความร้อนที่ได้รับจากอากาศภายนอกในช่วงที่อากาศร้อน
- 2) ความร้อนที่เกิดจากการหายใจของผลผลิต
- 3) การสะสมของก๊าซเอทิลีนจากการสุกของผลผลิต
- 4) การสูญเสียความร้อนไปสู่อากาศภายนอกในช่วงอากาศหนาวจัด
- 5) การเกิดอาการสะท้อนหนาวและอาการตายของเนื้อเยื่อที่เกิดจากอุณหภูมิลดต่ำลงจนถึงจุดแข็งตัวซึ่งเกิดขึ้นระหว่างการทำงานของเครื่องทำความเย็น

3.5.2.4 ควรดูแลสินค้าที่ขนส่งไม่ให้เกิดความเสียหายจากการสั่นสะเทือนและการกระแทก โดยใช้วัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น

- 1) สลักยึดที่ทำจากอลูมิเนียมหรือไม้
- 2) กระดาษแข็ง (paperboard) หรือไฟเบอร์บอร์ดแบบรังผึ้ง (fibreboard honeycomb)
- 3) บล็อกไม้ที่มีการยึดให้มั่นคง
- 4) ถุงลมกันกระแทก (inflatable air bags)
- 5) ตาข่าย สายรัด หรือแถบรัด

3.5.2.5 การขนส่งผลผลิตที่ต้องแช่เย็น ควรมีการลดอุณหภูมิเบื้องต้นในผลผลิตอย่างทั่วถึงก่อนการขนถ่ายผลผลิตเข้าสู่ช่องบรรจุทุกสินค้า ควรมีการวัดอุณหภูมิผลผลิตด้วยเทอร์โมมิเตอร์ที่เหมาะสมและบันทึกอุณหภูมิ กรณีขนส่งทางเรือให้บันทึกอุณหภูมิในใบตราส่งสินค้าเพื่อใช้อ้างอิงในอนาคต ควรลดอุณหภูมิเบื้องต้นของช่องบรรจุทุกสินค้าให้มีอุณหภูมิตามที่แนะนำสำหรับการขนส่งหรือเก็บรักษาผลผลิต ทั้งนี้แนะนำว่าบริเวณขนส่งสินค้าเข้าพาหนะควรเป็นบริเวณปิด และถ้าเป็นไปได้ ทางเข้าออกควรมีอุปกรณ์ช่วยให้ปิดได้สนิท

^L cm เป็นสัญลักษณ์สำหรับหน่วยในระบบ SI ที่ใช้แทนคำว่า “เซนติเมตร (centimeter)”

- 3.5.2.6 ควรมีการตรวจสอบอุปกรณ์ขนส่งทั้งหมดเพื่อควบคุมอุณหภูมิ เช่น ตรวจสอบว่ามีการสอบเทียบเครื่องทำความเย็นครั้งล่าสุดเมื่อใด และการไหลเวียนของอากาศต้องเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผลิตภัณฑ์อุณหภูมิสม่ำเสมอ
- 3.5.2.7 ผู้ส่งสินค้าต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ขนส่งเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ขนถ่ายในช่องบรรจุสินค้า เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดอาการสะท้านหนาวของผลิตภัณฑ์และอาการตายของเนื้อเยื่อของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากอุณหภูมิต่ำลงจนถึงจุดแข็งตัว ทั้งนี้ หากระบบทำความเย็นมีการทำงานแบบตรวจวัดอุณหภูมิอากาศย้อนกลับ อากาศที่ปล่อยออกอาจเย็นกว่าอุณหภูมิที่ตั้งไว้
- 3.5.2.8 ควรมีเครื่องบันทึกอุณหภูมิขนาดเล็กวางไว้ระหว่างที่บ่อของสินค้าทั้งหมดที่ขนส่งในบริเวณที่อุณหภูมิจะสูงสุด (ถ้ามี) ทั้งนี้ แนะนำให้ติดตั้งเครื่องบันทึกไว้ด้านบนของกองสินค้าใกล้กับผนังด้านข้าง ระยะเวลาหนึ่งในสามจากประตูด้านหลัง ห่างจากตำแหน่งที่มีการปล่อยลมเย็นโดยตรง กรณีการขนส่งด้วยระบบรางควรมีเครื่องบันทึกอุณหภูมิ 2 เครื่อง หรือ 3 เครื่อง เครื่องบันทึกอุณหภูมิสำหรับสินค้าที่มีการกลบด้วยน้ำแข็งด้านบนหรือมีความชื้นสัมพัทธ์มากกว่า 95% จะต้องเป็นแบบกันน้ำหรืออยู่ในช่องพลาสติกปิดสนิท
- 3.5.2.9 ผู้ส่งสินค้าและผู้รับสินค้าต้องปฏิบัติตามคู่มือการใช้เครื่องบันทึกอุณหภูมิเกี่ยวกับการเปิดเครื่องบันทึก การอ่านผล และการส่งอุปกรณ์กลับไปสอบเทียบและรับรอง (หากจำเป็น) รวมถึงการนำข้อมูลออกจากเครื่องบันทึก ขั้นตอนเหล่านี้มีความสำคัญในการเรียกร้องค่าเสียหายจากการจัดการอุณหภูมิที่ไม่ถูกต้องระหว่างการขนส่ง
- 3.5.2.10 ในการขนส่งสินค้าแบบรวมหลายชนิด ควรขนภาระขนบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งที่มีขนาดใกล้เคียงกันขึ้นพร้อมกันเพื่อเพิ่มความมั่นคง ควรขนถ่ายภาระขนบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งที่บรรจุผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำหนักมากกว่าก่อน และวางกระจายให้ทั่วพื้นของรถบรรทุกหรือตู้คอนเทนเนอร์ หลังจากนั้นสามารถนำภาระขนบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งที่มีน้ำหนักเบากว่าวางทับบนภาระขนบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งที่มีน้ำหนักมากกว่าได้
- กรณีที่สินค้าต้องใช้อุณหภูมิในการขนส่งแตกต่างกัน เช่น การขนส่งสินค้าแช่เย็นรวมกับสินค้าแช่แข็งภายในภาระขนบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์เดียวกัน ซึ่งอุณหภูมิในภาระขนบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์จะถูกตั้งค่าเท่ากับอุณหภูมิสำหรับการขนส่งสินค้าแช่เย็น จำเป็นที่จะต้องใช้วัสดุกักเก็บความเย็นสำหรับสินค้าแช่แข็ง เพื่อให้สามารถขนส่งสินค้าทั้ง 2 ชนิดร่วมกันได้ หรือในบางกรณี อาจมีการใช้แผ่นกันหรือม่านกันภายในภาระขนบรรจุขนาดใหญ่สำหรับขนส่งหรือตู้คอนเทนเนอร์
- 3.5.2.11 ไม่บรรจุผัก ผลไม้ หรือผลิตภัณฑ์อาหารอื่นพร้อมกับสินค้าที่มีความเสี่ยงในการปนเปื้อนจากกลิ่นหรือสารเคมีตกค้างที่เป็นพิษ รวมถึงสารก่อภูมิแพ้ ระยะเวลาที่ใช้การขนส่ง แวะพักหรือผ่านแดน ยี่งนานก็จะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงในการขนส่งสินค้าเกษตรแบบรวมหลายชนิด ดังนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามแนวทางให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เพื่อคงคุณภาพของสินค้าที่จะต้องใช้เวลาขนส่งนาน

- 3.5.2.12 สำหรับสินค้าที่ขนส่งในตู้คอนเทนเนอร์ภายใต้การควบคุมสภาพบรรยากาศ (controlled atmosphere container; CA container) ให้ขนถ่ายสินค้าเข้าตู้คอนเทนเนอร์และขึ้นพาหนะสำหรับขนส่งเรียบร้อยแล้ว จึงตัดแปรสภาพบรรยากาศโดยลดออกซิเจนและเพิ่มคาร์บอนไดออกไซด์และไนโตรเจน ซึ่งตู้คอนเทนเนอร์ต้องมีช่องบริเวณประตูสำหรับม่านพลาสติกและมีช่องสำหรับท่อก๊าซที่ใช้ปรับสภาพบรรยากาศ
- 3.5.2.13 หน่วยทำความเย็น ผนัง เพดาน พื้น และประตู ของตู้คอนเทนเนอร์ที่จะควบคุมสภาพบรรยากาศ ต้องปิดสนิท เพื่อกันอากาศจากภายนอก ไม่เช่นนั้นก๊าซที่ใช้ปรับสภาพบรรยากาศจะกระจายออกไปอย่างรวดเร็ว ให้ติดป้ายพลาสติกและคล้องประตูไว้ เพื่อป้องกันการเปิดประตูระหว่างทาง ซึ่งใช้ตามสอบได้จากหมายเลขป้ายพลาสติก ที่ระบุบริเวณส่วนท้ายนั้น
- ต้องมีป้ายเตือนไว้ที่อุปกรณ์ขนส่งเพื่อเตือนว่าสภาพบรรยากาศนี้ไม่เหมาะสมกับสิ่งมีชีวิต และบริเวณเก็บสินค้าต้องมีป้ายเตือนว่าให้มีการระบายอากาศอย่างเหมาะสมก่อนที่พนักงานจะเข้าไปขนถ่ายสินค้า

ภาคผนวก ก
(ให้ไว้เป็นข้อมูล)

ภาพตัวอย่างแสดงแบบการบรรจุผักและผลไม้สด

1) องุ่นในกล่องกระดาษ

2) หอมหัวใหญ่ในถุงตาข่าย

ภาพที่ ก.1 การบรรจุแบบ volume fill

1) แอปเปิ้ลในถาดโฟมแยกผล

2) อโวคาโดในถาดเยื่อกระดาษแยกผล

ภาพที่ ก.2 การบรรจุแบบ tray or cell pack

ภาพที่ ก.3 การบรรจุแบบ place pack: มะม่วงในกล่องกระดาษ

1) สตอร์วเบอร์รี่ในกล่องพลาสติก

2) รอกเก็ตในกล่องพลาสติก

ภาพที่ ก.4 การบรรจุแบบ consumer pack

1) พริกในถาดโฟม

2) แก้วมังกรในถาดโฟม

ภาพที่ ก.5 การบรรจุแบบ film or cling wrap

ภาคผนวก ข

(ให้ไว้เป็นข้อมูล)

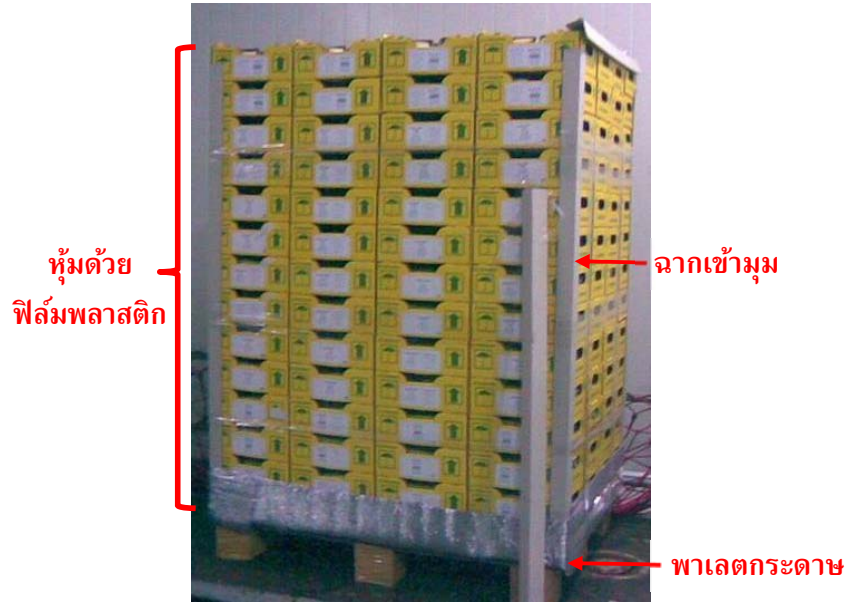
ภาพตัวอย่างแสดงการรวมสินค้าเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งหน่วย
และการจัดเรียงสินค้าเพื่อการขนถ่ายหรือขนส่ง

ภาพที่ ข.1 กล่องที่มีเดือยล็อกระหว่างกล่อง ทำให้กระชับขึ้นเมื่อนำกล่องมาซ้อนกัน
และใช้สายรัดมัดรอบกล่องให้เป็น 1 มัด (bundle)

ภาพที่ ข.2 ตะกร้าบรรจุลำไยที่มีรองบนฝาสำหรับล็อกระหว่างตะกร้า และจัดเรียงแบบซ้อนกัน
และมัดด้วยสายรัดบนพาเลต

ภาพที่ ข.3 กล่องจัดเรียงแบบซ้อนขนานที่มีฉากเข้ามุมทำจากกระดาศแข็งหุ้มด้วยฟิล์มพลาสติกยึดรอบด้าน ทั้งด้านบนและลวดใต้พาเลท

ภาพที่ ข.4 กล่องจัดเรียงแบบซ้อนขนานในพาหนะสำหรับขนส่ง ซึ่งมีฉากเข้ามุมและใช้สายรัดรัดรอบกล่อง โดยกล่องวางเสมอกับขอบพาเลท

ภาพที่ ข.5 ตะกร้าบรรจุลำไยที่จัดเรียงแบบซ้อนขนานในพาหนะสำหรับขนส่ง

ภาพที่ ข.6 กล่องที่จัดเรียงแต่ไม่ใช้ฉากเข้ามุม ทำให้กองสินค้าล้ม และกล่องหลุดออกจากพาเลต
เมื่อถึงปลายทาง

ภาพที่ ข.7 กล่องที่จัดเรียงไม่พอดีกับขอบพาเลต อาจทำให้กล่องเคลื่อนที่ได้ระหว่างการขนย้าย

ภาพที่ ข.8 กล่องบรรจุมะม่วงที่จัดเรียงแบบซ้อนไขว้ภายในห้องเย็น โดยเว้นระยะให้มีการถ่ายเทความเย็นระหว่างกล่อง

ภาพที่ ข.9 ตะกร้าบรรจุแอปเปิลที่อยู่ในถงพลาสติกที่จัดเรียงแบบซ้อนกันและหุ้มด้วยฟิล์มพลาสติกบนพาเลต เพื่อเพิ่มความแข็งแรง

ภาคผนวก ค

(ให้ไว้เป็นข้อมูล)

ตัวอย่างแบบการตรวจสอบตู้คอนเทนเนอร์

<p>1. Front side (ด้านหน้า)</p> <p>☐ no top-bottom rail damaged (ด้านบน-ล่าง ไม่เสียหาย)</p> <p>☐ no hole/no tear (ไม่ทะลุ/ไม่ฉีกขาด)</p> <p>2. Left side (ด้านซ้าย)</p> <p>☐ no top-bottom rail damaged (ด้านบน-ล่าง ไม่เสียหาย)</p> <p>☐ no hole/no tear (ไม่ทะลุ/ไม่ฉีกขาด)</p> <p>3. Right side (ด้านขวา)</p> <p>☐ no top-bottom rail damaged (ด้านบน-ล่าง ไม่เสียหาย)</p> <p>☐ no hole/no tear (ไม่ทะลุ/ไม่ฉีกขาด)</p> <p>☐ no corner post damaged (มุมตู้ไม่เสียหาย)</p> <p>4. Floor/ Bottom (พื้น/ด้านล่าง)</p> <p>☐ no leak (ไม่มีรั่ว)</p> <p>☐ Floor damaged/ no floor wet (พื้นไม่เสียหาย/ไม่เปียกชื้น)</p>	<p>5. Roof/Ceiling (ด้านบน)</p> <p>☐ no hole/no tear (หลังคาไม่ทะลุ/ไม่ฉีกขาด)</p> <p>6. Outside condition (ภายนอกตู้)</p> <p>☐ outside no dented (ภายนอกตู้ไม่ยุบ หรือบุบ)</p> <p>☐ outside no buckled (ภายนอกตู้ไม่โก่งงอ)</p> <p>☐ doors completely locked (ประตูตู้ปิด-เปิดได้ 270 องศา)</p> <p>☐ Agent's seal no. Checked (หมายเลขซีลเอเยนต์ถูกต้อง)</p> <p>☐ logo checked (ต้องไม่มีโลโก้แอร์ยี่ห้ออื่น)</p> <p>7. Inside condition (ภายในตู้)</p> <p>☐ no leak ☐ no insect (ไม่มีรั่ว) (ไม่มีแมลง)</p> <p>☐ no dirty (ไม่มีเศษดิน เศษขยะต่าง ๆ)</p> <p>☐ undamped (ไม่เปียกชื้น)</p> <p>☐ no stain oil (ไม่มีคราบน้ำมัน)</p> <p>☐ locking bar retain (แขนสำหรับล็อกตู้ต้องสภาพสมบูรณ์)</p> <p>☐ customs flap (ตำแหน่งล็อกซีลสภาพสมบูรณ์)</p>	<p>☐ seal plate & seal pin (หูล็อกซีลสภาพสมบูรณ์)</p> <p>☐ door gasket (ยางขอบประตูสมบูรณ์ปิดได้สนิท)</p> <p>8. สภาพผ้าใบปิดผ้าใบเรียบร้อย</p> <p>☐ เรียบร้อย ☐ ไม่เรียบร้อย</p> <p>9. สภาพสินค้าสมบูรณ์</p> <p>☐ สมบูรณ์ ☐ ไม่สมบูรณ์</p> <p>10. ☐ อุปกรณ์ยึดตู้คอนเทนเนอร์</p> <p>11. สภาพอากาศฝนตก</p> <p>☐ ฝนตก ☐ ฝนไม่ตก</p> <p>12. จมท. ขึ้นตู้คอนเทนเนอร์.....คน</p> <p>☐ การแต่งกาย</p> <p>☐ ไม่มีอุปกรณ์ต้องห้าม/กัญญาต่าง ๆ / ลูกอม/ขนม/เครื่องดื่ม/เครื่องประดับและ อุปกรณ์ชิ้นเล็กต่างๆ</p> <p>13. พนักงานขับรถ</p> <p>☐ การแต่งกายตามระเบียบบริษัท</p> <p>☐ ตรวจวัดแอลกอฮอล์ไม่เกิน 50mg^g/%</p> <p style="padding-left: 20px;">เข้าmg%</p> <p style="padding-left: 20px;">ออกmg%</p> <p>14. อุณหภูมิ Reefer Container</p> <p>ก่อน°C^g/</p> <p>หลัง °C</p> <p>ปล่อย°C</p>
---	---	---

^g/ mg เป็นสัญลักษณ์สำหรับหน่วยที่ยอมรับให้ใช้ได้กับระบบ SI ที่ใช้แทนคำว่า “มิลลิกรัม (milligram)”

^g/ °C เป็นสัญลักษณ์สำหรับหน่วยอนุพันธ์ (derived units) ในระบบ SI ที่ใช้แทนคำว่า “องศาเซลเซียส (degree Celsius)”

Checking Process: After visual checking, please check ✓ or ✗ mark in

หมายเหตุ: วิธีการตรวจเช็ค ตรวจสอบสภาพของตู้คอนเทนเนอร์ตามหัวข้อที่กำหนดด้วยตาเปล่า เมื่อพบสิ่งผิดปกติ รายงานหัวหน้าฝ่าย/แผนก เพื่อหาทางแก้ไขทันที ถ้าเป็นไปตามหัวข้อที่กำหนดให้ใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง

Transportation Section

Approved by	Checked by	Driver / Tel.